

УДК 341

С. М. Перепьолкін, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНОГО МИТНОГО ПРАВА:
ВІД ДАВНІХ ВІКІВ ДО 1891 р.**

Проаналізовано еволюцію норм міжнародного митного права від норм міжнародної ввічливості, окремих статей двосторонніх мирних і союзних міжнародних договорів, торгових трактатів та перших спеціальних угод з митних тарифів до підписання першої багатосторонньої міжнародної митної конвенції.

Ключові слова: міжнародне митне право; міжнародні митні відносини; міжнародна торгівля; митні пільги; міжнародні конференції; міжнародні конвенції.

Was analysed the evolution of rules international customs law from rules of international courtesy, certain articles of the peace and union of bilateral international agreements, trade treaties and the first special agreements on customs tariffs to signing of the first multilateral international customs convention.

Key words: international customs law; international customs relations; international trade; customs preferences; international conferences; international conventions.

Постановка проблеми. Професор І. І. Лукашук стосовно етапів становлення міжнародного права зазначав: “Жодне з явищ не можна розглядати поза його власною історією. Спроби ігнорування особливостей історії завершуються невдачею пізнання явища. Вивчення минулого необхідно для розуміння природи міжнародного права, визначення його можливостей, підвищення ефективності та з’ясування перспектив” [1, 40].

Таке висловлювання, на нашу думку, може бути застосовано й до міжнародного митного права, історія виникнення та розвитку якого, будучи однією з невід’ємних складових історії міжнародного права, поки що не привернула до себе належної уваги науковців. У наукових і навчальних публікаціях дослідники згадують лише окремі історичні події, факти, джерела, обговорюють перспективи або наслідки застосування міжнародно-правових актів з митних питань на національному чи міжнародному рівнях, не надаючи проблемам генезису міжнародного митного права особливого значення.

Відтак, зважаючи на відсутність комплексних досліджень історії міжнародного митного права, можна стверджувати: визначена у назві цієї статті проблема актуальна й потребує нагального розв’язання.

Аналіз досліджень і публікацій дає підстави для висновку, що питання історії міжнародного митного права в науковій і навчальній літературі залишаються майже не дослідженими. Вивчаючи зазначену проблематику, автор проаналізував праці багатьох дослідників, поміж яких слід згадати такі прізвища, як С. Т. Алібеков, К. Г. Борисов, Н. Е. Буваєва, Л. І. Волова, С. С. Жамкоч’ян, Б. А. Кормич, М. Люкс, В. В. Мицик, С. М. Овчинников, А. Ю. Райкова, К. К. Сандровський, О. В. Шорніков, Н. В. Живенко та ін.

Мета статті полягає у дослідженні закономірностей історичного розвитку міжнародного митного права від давніх віків до заснування першої міжнародної митної організації.

© С. М. Перепьолкін, 2015

Виклад основного матеріалу. Сучасному розумінню міжнародного митного права як цілісної системи юридичних норм передувала тривала практика локального регулювання міжнародних митних відносин на основі розрізненої сукупності звичаєвих і договірних норм права.

До наших днів збереглися відомості, що держави стародавнього світу з метою задоволення власних фіскальних інтересів, тобто поповнення державної скарбниці, запроваджували централізоване стягнення мита з торгівлі іноземними товарами, встановлювали державну монополію на продаж окремих груп товарів або взагалі забороняли їх вивезення, дарували в односторонньому порядку або на принципі взаємності митні пільги (право безмитної торгівлі) на імпортовані та експортовані товари, а також використовували інші засоби регулювання зовнішньоторговельної активності.

Так, А. Л. Оппенгейм, посилаючись на напис онука Саргона Асархаддона (680–669 рр. до н. е.), щодо повернення мешканцям відновленого Асархаддоном Вавилону привілею необмеженої торгівлі з усім світом, припускає, що: “і вавилонська, і асирійська торгівля вже на початку I тисячоліття до н. е. перейшла від старої експортно-імпоротної системи до більш доходної – транзитної” [2, 75].

Зацікавленість держав підтримувати жваві торговельні зв'язки сприяла розвитку дипломатичних контактів між ними, а разом з цим і появі перших прикладів звільнення (надання імунітету) від сплати мита представників держав у офіційних зносинах між ними. Так, посольське право Індії середини I тисячоліття до н. е. закріплювало за послами можливість мати при собі гроші, дорожні речі, вироби своєї країни, які не обкладалися митом [3, 41].

Подальше використання інституту звільнення послів (дипломатів) від сплати мита у зовнішньополітичній міждержавній діяльності та його загальне визнання сприяли не лише розширенню його змісту, а ще й еволюції форми його закріплення від норм міжнародної ввічливості до положень міжнародного договору загального міжнародного права (ст. 36 Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 р.).

Також відоме було тому часу врегулювання митних питань у зовнішній торгівлі на основі міжнародних договорів, роль яких поступово почала зростати поряд з іншими джерелами права. Переважно це були двосторонні мирні та союзні договори, які, завдяки значній кількості об'єктів регулювання, часто мали універсальний характер. Наприклад, укладанням мирного договору було завершено війну між візантійцями та родосцями, що розпочалася у 220 р. до н. е. у зв'язку з відмовою візантійців припинити стягувати мито з товарів, що перевозилися з Понту. Текст договору був коротким: “Візантійці не повинні бути стягувати провізне мито з жодного з тих, хто плив у Понт, а родосці та їх союзники зобов'язувалися жити з візантійцями у мирі” [4, 378, 380].

Поширене застосування практика регулювання митних відносин у зовнішній торгівлі на основі мирних і союзних договорів отримала у Древній Греції. Однією з переваг, які надавалися державам-союзницям у порівнянні з іншими учасниками зовнішньоторговельних відносин, зокрема з залежними територіями, було зменшення обсягу мита на товари, що ними ввозилися. В окремі періоди мали місце й випадки повного звільнення від сплати мита на товари підвищеного попиту або товари, яких терміново потребувала держава. Скажімо, у часи Демосфена у IV ст. до н. е. від сплати мита звільнялися такі предмети, як зброя, військове спорядження. Союзники Афін користувалися митними пільгами, сплачуючи мита в розмірі 1/100 ціни товару, у той час як міста, залежні від Афін, сплачували 1/20 частину ціни [5, 7].

Наприкінці XIX ст. зазначене явище набуває масового поширення у міжнародних митних відносинах у вигляді подвійної тарифної системи, тобто у застосуванні до зовнішньоторговельних операцій двох видів митних тарифів – загального (генерального) та конвенційного (договірного).

Тривалий час у міжнародних відносинах можливість користування митними пільгами пов'язувалася з отриманням ателії – права безмитної торгівлі. У міжнародних відносинах, будучи істотним привілеєм, безмитність дарувалася лише окремій категорії іноземців на основі спеціального почесного акта (проксенії), що належав до постанов (декретів) народу.

Можна припустити, що саме загальна схожість інституту проксенії, який визнавався більш ніж 78 грецькими містами-державами та конфедераціями, за функціональним призначенням із сучасними консульствами, про що наголошує, зокрема, В. М. Репецький (“... наближений до сьогоденішнього почесного консулу” [6, 281, 282]), а головне формування на його основі загальної практики надання заслуженим (почесним) іноземцям певних привілеїв та імунітетів в митній сфері сприяло її договірному закріпленню, у третій чверті XX ст., у змісті 50 та 62 статей Віденської конвенції про консульські зносини від 24 квітня 1963 р.

У період домінування Римської імперії в античному світі та наближених до нього територіях практика правового регулювання міжнародних митних відносин зазнає суттєвих змін. Зокрема, зменшується кількість міжнародних договорів, які Рим укладає лише з обмеженим колом великих держав – Парфянським царством, Ханською імперією в Китаї, Кушанською державою та союзними державами, що спромоглися зберегти незалежність у митно-податковій сфері.

С. Л. Утченко так описував стан митно-податкових взаємовідносин у той час: до середини II ст. до н. е. Рим володів дев'ятьма провінціями (з них шість західних: Сицилія, Сардинія, Корсика, Цизальпійська Галлія, Іспанія, Африка та три східні: Іллірія, Македонія, Азія). Більша частина міст цих провінцій належала до залежних громад, що сплачували прямі (*stipendium, tributum*), а інколи й непрямі податки (головним чином митні збори), й тому іменувалися *civitates stipendiariae*. Поряд із залежними громадами існували й так звані *civitates liberal*, тобто вільні громади, які володіли повною автономією, а інколи навіть звільненням від сплати податків (*civitates liberal et immunes*). Права деяких громад визначались спеціальним договором (*foedus*) і тоді вони називались *civitates foederatae* [7, 20, 21].

Зі збільшенням кількості *foedus* (союзних договорів, уточнює В. Е. Грабар) і зростанням римської державної громади відбулося роздвоєння й міжнародного права. Його норми розділилися на міжнародно-правові, зберігши своє первісне найменування *jus gentium*, та внутрішні – *jus Quiritium*, згодом *jus civile*, – покликани регулювати відносини між римськими громадянами [8, 496, 505–506].

Таким чином, зменшення кількості міжнародних договорів у правовому регулюванні митних відносин між Римом та іншими народами напряму залежало від перетворення міжнародного права на квіритське або внутрішнє та збільшення у такий спосіб, просторової сфери дії норм римського цивільного права.

Найбільшого поширення дане явище набуло у I–II ст. н. е., після того як територія Римської держави досягла свого максимального розміру. Об'єднавши вперше у світовій історії узбережжя Середземного моря в рамках одного державного утворення, римляни ліквідували кордони між окремими державами, перетворивши їх на римські провінції, до певного ступеня уніфікували монетні системи, припинили війни та морський розбій.

Як наслідок внутрішньодержавні норми права, врахувавши інтернаціональний стан римського суспільства, замінили міжнародно-правові норми у регулюванні митних відносин між підконтрольними Римській імперії народами. Відповідна тенденція у правовому регулюванні міжнародних митних відносин зберігалась аж до поділу імперії на Західну та Східну, а після падіння Західної Римської імперії поступово почала втрачати свій примат.

У зв'язку з цим період відновлення позицій норм міжнародного права у правовому регулюванні міжнародних митних відносин затягнувся на декілька століть. Тому на початку епохи

Середньовіччя суттєвих змін у способах і формах правового регулювання міжнародних митних відносин не відбулося, оскільки тривалий час продовжували діяти норми, вироблені ще стародавніми державами.

Водночас поряд із усталеною практикою регулювання митних питань у зовнішньоторговельних відносинах на основі договорів про мир з'являються й перші приклади укладання самостійних торговельних трактатів, регулювання митних питань у змісті договорів про плавання по ріках тощо. Так, з метою гарантування “безпечного і вільного” плавання річкою По у 1171 р. було укладено договір між Феррарою з одного боку та Ломбардською лігою і Венецією з іншого. З цією ж метою протягом наступних 50 років було укладено аналогічні договори з Мантуєю, Болоньєю та іншими містами, але вже наприкінці XIII ст. цей режим припинив своє існування. Аналогічні спроби мали місце і в інших частинах Західної Європи [9, 58].

Значний внесок у розвиток нормативно-правового регулювання міжнародних митних відносин у середньовіччі зробили італійські міста-республіки, які для підтримання стабільних торговельних зв'язків на вигідних для себе умовах намагалися на договірній основі закріпити отримані переваги у торгівлі. Так, наприклад, на острові Кіпр купці Венеції та Генуї у XIV–XV ст. звільнялися від сплати ввізних та вивізних мит, у той час як купці інших держав і торговельних центрів сплачували 4 % від ціни товару [10, 96–97].

Великим купцям, магнатам і послам митні пільги могли надаватися персонально на підставі офіційного звернення одного суверена до іншого, які в такий спосіб підтверджували бажання підтримувати добрі відносини між собою, або відображалися в міждержавних угодах, оскільки постійно були в центрі уваги під час дипломатичних переговорів.

Із формуванням принципу відкритого моря та зменшенням обсягів перевезення товарів річками найбільш розвинуті морські держави за допомогою введення спеціальних мит намагалися якомога довше зберігати свій контроль і над прилеглими морями. Наприклад, з XV ст. датські королі стягували мито за прохід через протоки Зунд і Бельт. За відмову від сплати судна захоплювали або топили [3, 60].

Водночас на противагу силовому розв'язанню міжнародних конфліктів, які постійно виникали у зв'язку зі здійсненням митної діяльності, держави намагалися домовлятися також мирним шляхом без застосування зброї.

Так, дослідник Б. П. Ткачук пише про створення у 1349 р. у м. Любек митного суду, що став апеляційною інстанцією у справах, пов'язаних з торговими спорами для всіх учасників Ганзейського союзу [11, 32].

За допомогою судової процедури (зустрічі на кордонні суддів з обох сторін) великий князь литовський Олександр у березні 1498 р. запропонував великому князю московському Іванові Васильовичу завершити конфлікт, виникнення якого спричинили дві взаємопов'язані події, а саме: конфіскація смоленським митником товарів у в'яземських купців, підданих московського князя, за спробу об'їхати митницю та дії у відповідь В'яземського намісника, який помстився за своїх земляків, пограбувавши смолян, що привезли товар до В'язьми [12, 272–273].

Інші приклади мирного розв'язання міжнародних конфліктів, побудовані на залученні третьої держави, можна навести на основі письмових звернень хана Менглі-Гірея у 1499 р. до вищезгаданого московського князя Івана III з проханням вплинути на литовського князя, люди якого “ныныча приходя, соль берут, а пошшины не дают” та хана Давлет-Гірея до польського короля Сигізмунда у 1545 р. [13, 11].

У цілому зростання обсягів міжнародної торгівлі протягом XV–XVII ст. суттєво вплинуло як на розвиток митної політики та митної справи на внутрішньодержавному рівні, так і на еволюцію норм міжнародного митного права. Саме у XVII ст., водночас із укладен-

ням переважно двосторонніх міжнародних торгових договорів, проблемні питання митного обкладення зовнішньоторговельних операцій з'являються й у змісті одного з перших багатосторонніх міжнародних договорів, а саме у ст. IX Оснабрюцького мирного договору від 24 жовтня 1648 р.

Його схвалення разом з іншими матеріалами Вестфальського миру якісно змінює подальшу історію міжнародного права. Як наголошує професор А. І. Дмитрієв, Вестфальський мирний конгрес став своєрідним підсумком досвіду переважно двосторонніх міжнародних договірних відносин держав і створив конфігурацію нових багатосторонніх міжнародних стосунків нового міждержавного правопорядку. Матеріали Вестфальського миру дають змогу поглиблено зрозуміти джерела походження окремих інститутів сучасного міжнародного права, зокрема й такого, як міжнародне торгове та митне право [14, 372].

Слід зазначити, що до кінця XVII ст. практика регулювання міжнародних митних відносин на основі торговельних договорів набула широкого визнання з боку держав. У міжнародних зносинах відбувається остаточне виділення комерційних статей політичних договорів у самостійні торговельні трактати [15, 21], установлюється відмінність між трактатами (договорами) та конвенціями, оновлення зазнають як зміст, так і структура міжнародних угод.

Уже починаючи з XVIII ст., зазначає український дослідник історії митної справи О. В. Морозов, торговельний договір як міждержавна політико-економічна угода обов'язково включає розділ, присвячений регулюванню митно-тарифних процедур. У другій половині XIX ст. тим із них, які не містили такого тарифного додатка, навіть відмовляли в назві "Торговельний договір". Поступово з'явилися нові різновиди таких договорів: конвенційні, або тарифні [16, 141, 142].

Поява спеціальних міжнародних угод з митних тарифів не одразу змінила ставлення держав до торгових трактатів і договорів про мир, як основних джерел правового регулювання міждержавних митних відносин. Використовуючи, як правило, саме ці види міжнародних угод, держави продовжуватимуть протягом XVIII–XIX ст. узгоджувати ставки мита на конкретні види товарів, переліки товарів, що звільнятимуться від сплати мита під час їх ввезення на митну територію договірної держави, види товарів, що підпадатимуть під обмеження або заборонятимуться для ввезення, умови відмови від стягнення мита та зборів у рамках здійснення бережливими державами берегового права, умови застосування національного режиму, надання принципу найбільшого сприяння та боротьби з контрабандою тощо.

Суттєвих змін практика локального міжнародно-правового регулювання митних відносин зазнає протягом XIX ст. Уже на його початку, завдяки домовленостям держав – учасниць Віденського конгресу 1815 р., було затверджено єдині правила збору мита на міжнародних ріках, задля зменшення розмірів митних зборів у міжнародній торгівлі запроваджувався спеціально розроблений конвенційний митний тариф, а для забезпечення у перспективі вільного транзиту (хоча й зі сплатою мита) між частинами Королівства Польського, які відійшли до Австрії, Пруссії та Росії, створювалась трьохстороння комісія з представників названих монархій.

Щоправда, більш-менш значних результатів цим державам не вдалося досягнути. Росія змушена була в односторонньому порядку скасувати дію Комерційної конвенції, укладеної 7 (19) грудня 1818 р. з Пруссією, а невдалі спроби запровадження конвенційного митного тарифу та перетворення території Польщі на аналог сучасної зони вільної торгівлі довели неготовність держав спільно рухатись до встановленої мети.

Починаючи з першої половини XIX ст. водночас відбувається збільшення як чисельності двосторонніх трактатів у галузі торгівлі та мореплавства, так і кількості статей у змісті останніх. Лише Росією у період 30–50 років було укладено такі договори зі Сполученими Штатами

(1832 р.), Швецією та Норвегією (у 1838 р. відновлено дію договору 1828 р.), Королівством обох Сицилій (1846 р.), Австрією (1846 р.), Нідерландами (1846 р.), Францією (1846, 1857 рр.), Грецією (1850 р.), Данією (1857 р.), Англією (1842, 1858 рр.), Бельгією (1858 р.), Китаєм (Айгунський договір про кордони та взаємну торгівлю 1858 р.) та іншими державами [17, 360, 370; 18, 30].

Виникнення відповідної ситуації Й. М. Кулішер пов'язує з використанням державами під час укладання міжнародних договорів так званої системи відплати, або еквівалента. Відповідно до неї будь-яка пільга, надана третій державі, не поширювалась негайно на договірну сторону, а надавалась їй лише за певний еквівалент з її боку, за надання нею тих чи інших вигод або переваг даній державі. На відміну від окремих договорів XVIII ст. вищезгадані трактати у своєму змісті не містили жодних обумовлених (зв'язаних) тарифних ставок, що додатково свідчило про небажання держав зв'язувати себе договором на визначений термін. Але вже з 60-х рр. XIX ст. держави знову повертаються до укладання торговельних трактатів на основі принципу найбільшого сприяння. Переважно вони отримують вигляд тарифних договорів, які на відміну від аналогічних договорів XVIII ст. містять уже не декілька ставок мита, а масу статей, за якими взаємно надаються поступки [17, 375, 376].

Значному збільшенню кількості локальних міжнародних угод з митних питань сприяло також прямування держав до об'єднання в рамках митних союзів, утворення яких без уніфікації митних тарифів було неможливим.

Та найголовнішою подією XIX ст., з настанням якої ми пов'язуємо завершення епохи локального міжнародного митного права, слід вважати підписання Міжнародної конвенції про створення Міжнародного союзу з публікації митних тарифів від 5 липня 1890 р. і заснування на основі її положень першої міжнародної митної організації.

Утворення Міжнародного союзу з публікації митних тарифів, який розпочав діяльність з 1 квітня 1891 р., стало закономірним наслідком багатоговікового намагання держав досягнути взаєморозуміння з питань митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі, засвідчило їх готовність до розвитку міжнародного митного співробітництва на багатосторонній основі та сприяло формуванню необхідних передумов для здійснення у подальшому прогресивного розвитку та кодифікації норм міжнародного митного права.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, від давніх віків до 1890 р. норми міжнародного митного права еволюціонували від норм міжнародної ввічливості, окремих статей двосторонніх мирних та союзних міжнародних договорів, торгових трактатів та перших спеціальних угод з митних тарифів до підписання першої багатосторонньої міжнародної митної конвенції. До Вестфальського мирного конгресу норми міжнародного митного права створювались на двосторонній основі і присвячувались, як правило, питанням надання митних пільг у зовнішній торгівлі й визнання за певними категоріями почесних іноземців привілеїв та імунітетів в митній сфері. Після його проведення сфера дії норм міжнародного митного права поступово зазнає суттєвих змін, зокрема: розширюється коло питань митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі; започатковується співробітництво з питань боротьби з митними правопорушеннями, визначення правил походження та тимчасового ввезення (вивезення); питання митного регулювання включаються до порядку денного діяльності міжнародних конференцій; з'являються нові види учасників міжнародних митних відносин – митні союзи, міжнародні організації тощо.

Безперечно, вищезазначене є лише першим кроком у встановленні часу виникнення міжнародного митного права і періодизації його історії, що зумовлює необхідність продовження досліджень означеної проблематики.

Список використаних джерел:

1. Лукашук И. И. Международное право. Общая часть : учебник / Лукашук И. И. – М. : БЕК, 1997. – 371 с.
2. Оппенгейм А. Лео. Древняя Месопотамия. Портрет погибшей цивилизации : пер. с англ. М. Н. Ботвинника ; послесл. М. А. Дандамаева / Оппенгейм А. Лео. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Наука, Главная редакция восточной лит., 1990. – 319 с.
3. Баскин Ю. Я. История международного права : монография / Ю. Я. Баскин, Д. И. Фельдман. – М. : Междунар. отношения, 1990. – 208 с.
4. Полибий Всеобщая история : в 3-х т., 40 кн. : пер. с греч. Ф. Г. Мищенко ; [отв. ред. А. Я. Тыжов]. – СПб. : Наука ; Ювента, 1994. – Т. 1 : кн. 1–5. – 496 с.
5. Марков Л. Н. Очерки по истории таможенной службы / Л. Н. Марков. – Иркутск : Изд-во Иркут. ун-та, 1987. – 160 с.
6. Репецкий В. М. Дипломатичне і консульське право : підручник / Репецкий В. М. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2006. – 372 с.
7. Утченко С. Л. Древний Рим. События. Люди. Идеи / Утченко С. Л. – М. : Наука, 1969. – 324 с.
8. Грабар В. Е. Первоначальное значение римского термина *jus gentium* / В. Е. Грабар // Антологія української юридичної думки : в 10 т. ; [за ред. Ю. С. Шемшученка ; упоряд. : В. Н. Денисов, К. О. Савчук]. – К. : Видавничий Дім “Юридична книга”, 2002–2005. – Т. 8 : Міжнародне право. – 2004. – С. 476–508.
9. Корбут Л. В. Международно-правовой режим рек: история и современность / Л. В. Корбут, Ю. Я. Баскин. – М. : Наука, 1987. – 160 с.
10. Лисовский В. И. Правовое регулирование международных экономических отношений : учеб. пособие / Лисовский В. И. – М. : Высш. шк., 1984. – 191 с.
11. Ткачук Б. П. Ганзейський союз: генеза становлення та розвитку / Б. П. Ткачук // Митна справа. – 2011. – № 4 (76). – С. 30–37.
12. Історія митної справи в Україні / [К. М. Колесников, О. В. Морозов, Г. М. Виноградов та ін.] ; за ред. П. В. Пашка, В. В. Ченцова. – К. : Знання, 2006. – 606 с.
13. Гріх С. В. Сторінки історії митної справи України : матеріали до спецкурсу / [уклад. С. В. Гріх]. – Дніпропетровськ : АМСУ, 1998. – 30 с.
14. Дмитрієв А. І. Історія міжнародного права: проблема періодизації / А. І. Дмитрієв // Правова держава : щорічник наукових праць Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2002. – Вип. 13. – С. 371–379.
15. Талалаев А. Н. Право международных договоров : общие вопросы / Талалаев А. Н. – М. : Междунар. отношения, 1980. – 312 с.
16. Морозов О. В. Митна система Російської імперії в українських губерніях XVIII – початок XX ст. : монографія / О. В. Морозов. – Дніпропетровськ : АМСУ, 2011. – 312 с.
17. Кулишер И. М. История русской торговли и промышленности / Кулишер И. М. ; [сост. А. В. Куряев]. – Челябинск : Социум, 2008. – 558 с.
18. Международное торговое право : некоторые вопросы теории и практики : [сб. ст. под ред. В. И. Лисовского]. – М. : Междунар. отношения, 1979. – 272 с.